Elintarviketeollisuusliiton lausunto

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuus-keskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta HE 145/2025 vp

Eero Alaluusua, valmiuspäällikkö

Nykyisten varautumis-käytäntöjen vahvuudet

Elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteistyö

Rahoitus

Materiaalinen varautuminen

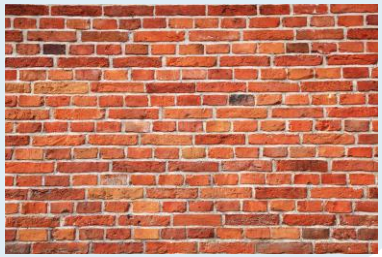

Taustaksi- Suomen vahvuudet varautumisessa

- Suomen varautumis- ja huoltovarmuustoiminta nähdään Suomessa ja maailmalla esimerkillisenä, ja se on osoittanut toimivuutensa.
- Esimerkkeinä mainitaan mm. kokonaisturvallisuusajattelu, elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteistyö, huoltovarmuustoiminnan turvattu rahoitus, päätöksentekokyly sekä materiaalinen varautuminen.
- ETL näkee, että vahvuuksista tulisi pitää kiinni, myös uudistusten yhteydessä.

- **Elintarviketeollisuusliitto (ETL) pitää tärkeänä, että huoltovarmuuden kannalta niin keskeinen toiminta kuin elinkeinoelämä huomioidaan Huoltovarmuuskeskuksen ja organisaation toiminnan suunnittelussa**.
- Nykyisen huoltovarmuuskeskuksen hallituksen lakkautuksen seurauksena HVK:n ohjausmallista häviää osittain elinkeinoelämän edustus, korostaen viranomaisten edustusta. Viranomaisten ja elinkeinoelämän kumppanuusmallia ajatellen tämä voi aiheuttaa haasteita, koska kumppanin on voitava olla aidosti mukana tavoitteenmuodostuksessa.
- Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa Huoltovarmuuskeskuksen ohjauksen tueksi ohjausryhmän, jossa ovat edustettuina kaikki ministeriöt. Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmään esitetään yhtä elinkeinoelämän edustajaa asiantuntijajäseneksi.
- Huoltovarmuusneuvostossa viranomaisten, elinkeinoelämän ja järjestöjen tasapainoinen edustus on huomioitu, mutta sen rooli on neuvoa antava ja ohjausryhmälle alisteinen.

Elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteistyö: -yhteinen suunnittelu

- Nykyisellään Huoltovarmuuskeskuksella ja pooleilla on käytäntö, jossa huoltovarmuuskriittiset yritykset luovuttavat poolien kautta tietoa Huoltovarmuuskeskukselle, jota se välittää eteenpäin valtionjohdolle. Huoltovarmuuskeskus tukee elinkeinoelämää välittämällä tietoa takaisinpäin. Tieto on monesti luottamuksellista.
- **ETL esittää, että Huoltovarmuuskeskuksella olisi jatkossakin mahdollisuus jakaa turvaluokiteltua tilannekuvaa ja ennakkotietoa elinkeinoelämän kanssa.**
- **Pooleilla tulisi jatkossakin olla oikeus tiedonsantiin suhteessa yrityselämään.**
- **ETL esittää, että tässä yhteydessä säädettäisiin myös Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät suhteessa CER-direktiiviin** ➡ Laki yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta (310/2025) niin, että yhteensovittamistehtävät ja häiriönsietokykyä edistävät toimet nähtäisiin myös selkeämmin huoltovarmuuskeskuksen toimintana ja osana huoltovarmuusorganisaation toimintaa. Nykyisellään lait teettävät Suomeen päällekkäistä varautumistoimintaa, josta CER on sisäministeriövetoista.

Elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteistyö:

tiedon jakaminen

CER

Rahoitus

- Pitkälle kehitetty ja maailmallakin arvostusta nauttiva suomalainen huoltovarmuustoiminta on voinut jatkua ja toimia, erilaisista suhdanteista ja poliittisista painotuksista riippumatta, kiitos sen autonomisen rahoituksen. Rahoitus on turvattu huoltovarmuusrahaston kautta, ja se toiminut joustavasti myös kriiseissä, kuten koronapandemian aikana. **Mikäli Huoltovarmuustoiminnan rahoitus siirtyy jatkossa osittain budjettirahoituksen piiriin, tulee toiminnan perusta muuttumaan juuri niiltä kohdilta, jotka ovat sitä aikaisemmin kannatelleet.** Näin ollen tuo osittainen budjettirahoitukseen siirtyminen mukanaan uusia riskejä huoltovarmuustoiminnalle.
- **ETL esittää, että sektoreitten ja poolien toimintamenot tulisi eriyttää Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenoista ja jatkaa niiden rahoittamista huoltovarmuusrahaston kautta.** Katsomme, että sektoreitten ja poolien toimintamenot eivät ole Huoltovarmuuskeskuksen toimintamenoja sellaisenaan, vaan tarkoitettu toimialakohtaisen huoltovarmuusyhteistyön rahoittamiseen.

Materiaalinen varautuminen

- Kannatettavaa, että tuotanto ja suorituskykyvaraukset lisätään varautumiskäytäntöihin, ja että niitä voidaan hyödyntää poikkeusolojen lisäksi myös normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa.
- ETL esittää, että varmuusvarastoja voitaisiin käyttää muissakin vakavissa häiriötilanteissa, myös ilman poikkeusolojen julistamista.
- Tilanteenmukaista ja nopeaa reagointia tukisi parhaiten käytäntö, jossa Huoltovarmuuskeskuksella on mahdollisuus, tilanteen niin vaatiessa, toimivaltansa ja ohjauksen puitteissa, painottaa sillä hetkellä ajankohtaisia varastoja ja tarvittaessa lakkauttaa vanhoja varastoja ja hankkia uusia varastoja ja kyvykkyyksiä ilman että rahaa pitäisi välillä tulouttaa valtiolle ja anoa sitä takaisin.

Muut huomiot

- Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL) pitää kannatettavana, että lakiluonnoksessa on huomioitu laajalti sitä toimijakenttää, joka edistää huoltovarmuustoimintaa ml: viranomaiset. Huoltovarmuuskeskus sekä ennen kaikkea elinkeinoelämä, joka on edustettuna poolien kautta.
- ETL näkee muotoilun, jossa Huoltovarmuuskeskus tukee viranomaisia, elinkeinoelämää ja järjestöjä huoltovarmuuden ylläpidossa ja kehittämisessä sekä suunnittelee ja toteuttaa huoltovarmuutta turvaavia varautumistoimenpiteitä normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta ja niiden aikana, tasapainoisena ja onnistuneena.
- ETL pitää kannatettavana, että huoltovarmuuskeskus ei nähdä vain osana tilannekuvan keräystä, vaan myös sen välittäjänä muille huoltovarmuustoimijoille kuten viranomaisille ja pooleille. Vastaavasti ennakointitietoa tarvitaan uhkiin varautumisessa, joten tältä osin ennakointiedon jakaminen edellä mainituille tahoille tulisi mainita.

Kiitos!

Eero Alaluusua, valmiuspäällikkö
Mikko Käkelä, toimitusjohtaja